

การบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

Learning Environment Management of School under the Pathum Thani
Primary Educational Service Area Office 1

สาวิตรี บุญปัญญา¹ และ พิมลพรรณ เพชรสมบัติ *

ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี¹
รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*

Corresponding author's E-mail: pimolpun_p@rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ทำการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วกำหนดประเด็น จากนั้นจัดทำการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่มแล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่ามีองค์ประกอบการบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียนมี 5 องค์ประกอบ 1) กายภาพ 2) การสอน 3) จิตวิทยา 4) สังคม และ 5) ดิจิทัล

คำสำคัญ: การบริหาร สภาพแวดล้อม การเรียนรู้

Abstract

This article aimed to investigate the components of learning environment management of schools under the Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 1. The researcher determined the research topic by considering through pertinent research documents. Using the focus group discussion form, five significant informants were chosen for in-depth interviews. For the qualitative investigation, the researcher then used content analysis. The results showed five elements of learning environment management of schools, including 1) physical, 2) teaching, 3) psychology, 4) society, and 5) digital.

Keywords: Management, Environment, Learning

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศทั่วโลก ทักษะเหล่านี้ครอบคลุมไม่เพียงความรู้วิชาการแบบดั้งเดิม แต่รวมถึงการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหาซับซ้อน การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การทำงานเป็นทีม และความฉลาดทางดิจิทัล การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจึงจำเป็นอย่างยิ่งในการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ประเทศไทยกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มุ่งพัฒนาคนไทยทุกมิติ และทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง มีคุณภาพ ผ่านการแก้ไขปัญหาปัจจุบัน ยุกระดับทุนมนุษย์ และสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนา รวมถึงออกแบบการเรียนรู้ใหม่ เปลี่ยนบทบาทครู และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่มุ่งให้ประชาชนทุกคนเข้าถึงการศึกษาคุณภาพ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ ทักษะ ความรู้ และสมรรถนะให้เต็มศักยภาพ ภายใต้สังคมฐานความรู้และปัญญา พร้อมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580, 2561)

การสร้างสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมประสิทธิภาพของการศึกษา โดยครอบคลุมกายภาพ ในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ การแก้ไขปัญหา และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การออกแบบสภาพแวดล้อมดังกล่าวต้องคำนึงถึงมิติทางกายภาพ จิตวิทยา และอารมณ์ เพื่อสร้างความรู้สึกลดภัย การมีส่วนร่วม และแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน (อรรถพล สังขวาสี, 2567) ระบุว่า สภาพแวดล้อมเหล่านี้มีอิทธิพลสำคัญทั้งเชิงบวกและลบต่อผู้เรียน (Fraser, 2023) เสนอการออกแบบห้องเรียนยืดหยุ่น การใช้เทคโนโลยีแบบผสมผสานและสร้างความปลอดภัยทางจิตวิทยาผ่านปฏิสัมพันธ์เชิงบวก

อย่างไรก็ตาม ในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ซึ่งกำกับดูแลและพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดปทุมธานี ยังเผชิญปัญหาหลายประการ เช่น การขาดการดูแลอาคารสถานที่ ห้องน้ำ โรงอาหาร สนามกีฬา ทำให้ขาดความปลอดภัยและไม่ถูกสุขลักษณะ พื้นที่จำกัด ขาดพื้นที่สีเขียวและแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ งบประมาณไม่พอพัฒนาสื่อ เทคโนโลยีดิจิทัล นวัตกรรม ปัญหาการย้ายโรงเรียนกลางคัน ความแตกต่างทางภาษาของนักเรียนต่างชาติ ปัญหาครอบครัวจากผู้ปกครองรับจ้าง ทำให้ขาดแรงจูงใจในการเรียนส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1, 2567)

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นการศึกษาองค์ประกอบการบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อทำความเข้าใจว่าองค์ประกอบประกอบการบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้มีด้านใดบ้าง ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้บริหารสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับวางแผนการบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ เพื่อยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ได้จากการสังเคราะห์ของนักวิชาการต่างประเทศ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านการสอน 3) ด้านจิตวิทยา 4) ด้านสังคม และ 5) ด้านดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยฉบับนี้จะใช้วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีคุณสมบัติ คือ

1.1 ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา มีประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี ที่ได้รับวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป

1.2 คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกสอนในสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มีผลงานทางวิชาการ หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา ดำรงตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยนำเครื่องมือไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1 ทุกรายการ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยได้ติดต่อบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จัดทำหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

3.2 จัดทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากสนทนากลุ่ม (Focus Group) ของผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบ การบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ตามแนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2567), Astin (1971), Rudolf H. Moos (1979), Herbert J. Walberg (1986), Weinstein and Mignano (1993), Lisiane Closs et al. (2022), Swanson L. R. and Witte A. L. (2022), María Pilar García-Rodríguez et al. (2024), Repo et al. (2024), Chan Chang-Tik et al. (2024), Waxman et al. (2024), Heinz Mc Daid and Keane (2025), Guillermo Bautista and Marta López-Costa (2025), Madulid, A al. (2025) มาสรุปเป็นองค์ประกอบดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาขององค์ประกอบการบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

องค์ประกอบการบริหาร	
สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1	องค์ประกอบย่อย
1) กายภาพ	<ol style="list-style-type: none"> 1) ห้องเรียนและห้องปฏิบัติการเพียงพอ 2) สิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ 3) สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย 4) สื่อนวัตกรรมในการเรียนรู้ที่ทันสมัย 5) จัดสรรพื้นที่สีเขียว
2) การสอน	<ol style="list-style-type: none"> 1) หลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน 2) แผนการเรียนรู้ที่เหมาะสม 3) สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย 4) มีเทคนิคการสอน 5) ออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เอื้อต่อการมีส่วนร่วม

องค์ประกอบการบริหาร	
สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1	
	องค์ประกอบย่อย
3) จิตวิทยา	<ol style="list-style-type: none"> 1) สร้างแรงจูงใจ 2) สร้างพื้นที่ปลอดภัย 3) มีปฏิสัมพันธ์เชิงบวก 4) บรรยากาศที่สร้างแรงบันดาลใจ 5) ตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและผู้อื่น
4) สังคม	<ol style="list-style-type: none"> 1) สร้างความสัมพันธ์อันดี 2) แลกเปลี่ยนความคิดเห็น 3) การยอมรับความแตกต่าง 4) เคารพซึ่งกันและกัน 5) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน
5) ดิจิทัล	<ol style="list-style-type: none"> 1) มีแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ 2) ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนการสอน 3) ใช้ดิจิทัลแสวงหาความรู้ 4) ทำงานร่วมกันผ่านดิจิทัล 5) จริยธรรมดิจิทัล

จากตารางที่ 1 พบว่า องค์ประกอบการบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 1) กายภาพ 2) การสอน 3) จิตวิทยา 4) สังคม และ 5) ดิจิทัล

อภิปรายผลและสรุปผล

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 กายภาพ มีองค์ประกอบย่อย 5 ประการ ได้แก่ มีสิ่งอำนวยความสะดวก ห้องเรียน และห้องปฏิบัติการเพียงพอ สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย สื่อนวัตกรรมในการเรียนรู้ที่ทันสมัย จัดสรรพื้นที่สีเขียว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกายภาพมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นการออกแบบและปรับปรุงพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวก และบรรยากาศให้ทันสมัย สอดคล้องกับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียน ผ่านการ

จัดสรรทรัพยากร บุคลากรเทคโนโลยีการเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึกและการแก้ปัญหาผ่านนวัตกรรมสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาประถมศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เจษฎากร ชนะพันธ์ และ นันทิยา น้อยจันทร์, 2567) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในภาวะปกติใหม่ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสภาพแวดล้อมในภาวะปกติใหม่จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับห้องเรียนและห้องปฏิบัติการที่เพียงพอเหมาะสมกับผู้เรียน มีสื่ออุปกรณ์และเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วีระพงศ์ สว่างลาภ, 2565) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ได้แก่ ความชุ่มชื้น ความร่มรื่น ความอบอุ่น ความสวยงาม ความเป็นกันเอง กัลยามิตร ความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมถึงความสะอาดสบาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระเจตน์ เจตโน และคณะ, 2567) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า การจัดสรรพื้นที่สีเขียวเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการพัฒนา ด้านอาคารสถานที่

องค์ประกอบที่ 2 การสอน มีองค์ประกอบย่อย 5 ประการ ได้แก่ หลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน แผนการเรียนรู้เหมาะสม สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีเทคนิคการสอน และออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสอนเป็นกระบวนการหลักที่เชื่อมโยงระหว่างนโยบาย หลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยมีบทบาทสำคัญในการแปลงเป้าหมายทางการศึกษาให้เกิดผลลัพธ์เชิงประจักษ์ต่อผู้เรียน การจัดการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึก พัฒนาทักษะการคิด การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนเสริมสร้างแรงจูงใจและความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (หลี่ จื้ออวี และ จุลดิศ คัญทัพ, 2568) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ควรให้หลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การจัดฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพของครูเพื่อเพิ่มทักษะในการสอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กุลวรินทร์ สีราชะคานนท์ และสมบัติ เดชบำรุง, 2568) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนขนาดเล็กเขตตลิ่งชัน สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การสอนที่มีประสิทธิภาพเกิดจากการที่ผู้บริหารสนับสนุนครูให้มีเทคนิคการสอนที่หลากหลายและสื่อที่ทันสมัย โดยยึดความต้องการของผู้เรียนเป็นหลักและมุ่งเน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกในชั้นเรียน ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิผลทางการเรียนอยู่ในระดับมาก

องค์ประกอบที่ 3 จิตวิทยา มุ่งองค์ประกอบย่อย 5 ประการ ได้แก่ สร้างแรงจูงใจ สร้างพื้นที่ปลอดภัย มีปฏิสัมพันธ์เชิงบวก บรรยากาศที่สร้างแรงบันดาลใจ และตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยาเป็นฐานสำคัญของการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เนื่องจากมีอิทธิพลโดยตรงต่ออารมณ์ ความรู้สึก ความมั่นใจ และทัศนคติของผู้เรียนต่อการเรียนรู้ การจัดบรรยากาศที่ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย ได้รับการยอมรับ และสามารถแสดงออกทางความคิดอย่างอิสระ จะช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลดความวิตกกังวล และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งปฏิสัมพันธ์เชิงบวกและบรรยากาศที่สร้างแรงบันดาลใจยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักถึงคุณค่าในตนเองและผู้อื่น อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Lee, 2567) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ 3 ประเภท ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมทางอารมณ์เชิงบวกที่สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ คือ การสร้างพื้นที่ปลอดภัย การตอบสนองความต้องการของสภาพอารมณ์และจิตใจ การมีเสรีภาพในการแสดงออกทางความคิด คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการเสริมแรงและการชื่นชมในความสำเร็จ สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อความรู้สึกของผู้เรียน ส่งผลต่อความกระตือรือร้น เจตคติที่มีต่อการเรียนการสอน รวมถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการเรียนการสอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นายพิรพันธุ์ พิรพิชญกุล, 2567) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ลดการบังคับและลงโทษนักเรียน แต่สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อและเทคโนโลยี

องค์ประกอบที่ 4 สังคม มุ่งองค์ประกอบย่อย 5 ประการ ได้แก่ สร้างความสัมพันธ์อันดี แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การยอมรับความแตกต่าง เคารพซึ่งกันและกัน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพแวดล้อมทางสังคมมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนในมิติด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเกื้อกูล และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวก โดยผู้บริหารและครูมีบทบาทในการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และการยอมรับความแตกต่างของผู้เรียน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรู้สึกปลอดภัย ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พิรพันธุ์ พิรพิชญกุล, 2566) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรเสริมสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ดี โดยการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน และทำให้นักเรียนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชั้นเรียน ส่งผลให้พวกเขามีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้และกฎระเบียบที่ตั้งขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุชน วงค์แดง, 2567) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม: แนวทางสู่การเรียนรู้ที่เสมอภาคและยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า

เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดของนักเรียนที่มีความหลากหลายควร ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนโดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 5 ดิจิทัล มีองค์ประกอบย่อย 5 ประการ ได้แก่ มีแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการเรียนการสอน การส่งเสริมผู้เรียนใช้ดิจิทัลแสวงหาความรู้ การพัฒนาทักษะการสื่อสารและทำงานร่วมกันผ่านดิจิทัล จริยธรรมดิจิทัล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการตระหนักถึงเทคโนโลยีดิจิทัลที่ช่วยในการสนับสนุนการบริหารงานวิชาการและการจัดการเรียนรู้ โดยมีการนำเครื่องมือดิจิทัล สื่อมัลติมีเดีย และเทคโนโลยีเกิดใหม่มาใช้ในการบริหารจัดการ การออกแบบการเรียนรู้ การสื่อสาร และการประเมินผล ควบคู่กับการเชื่อมโยงทักษะทางเทคโนโลยีกับทักษะชีวิต และการทำงาน รวมถึงการคำนึงถึงผลกระทบทางสังคมและจริยธรรมของการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ธนุ วงษ์จินดา และคณะ, 2568) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า ออนไลน์แพลตฟอร์มการเรียนรู้ช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลา และสถานที่ ทำให้ผู้เรียน สามารถเข้าถึงเนื้อหาและกิจกรรมได้ตลอดเวลา ในขณะที่แอปพลิเคชันเพื่อการทำงานร่วมกัน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานกลุ่มและการแบ่งปันความคิด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (รังสรรค์ เนตรศิริ, 2565) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างจริยธรรมดิจิทัลในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่เป็นผู้นำนโยบายด้านเทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม โดยต้องกำหนดแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้านคุณธรรมและจริยธรรมดิจิทัลในโรงเรียน ผ่านกิจกรรมพัฒนาเยาวชนให้ตระหนักถึงการใช้สื่อออนไลน์อย่างรับผิดชอบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด ควรนำองค์ประกอบของการบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียนที่ได้จากการวิจัย ไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาและยกระดับการบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ ทั้งในด้านการจัดทำหลักสูตร พัฒนาผู้บริหารด้านการบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ การส่งเสริมการพัฒนาตนเองตามบริบทสถานศึกษา การต่อยอดสู่การสร้างรูปแบบการบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ และส่งเสริมสภาพแวดล้อมด้านการสอน ที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนครูให้มีเทคนิคการสอนที่หลากหลาย และใช้ดิจิทัลเข้ามาใช้ในการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาแนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อให้ได้แนวทางที่มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม

2) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ทั้งนี้เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมและสามารถนำไปพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง การบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์ ความช่วยเหลือ ความร่วมมือ และกำลังใจอย่างดียิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกประการ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่ได้ให้แนวคิด และคำปรึกษา จนส่งผลให้งานวิจัยฉบับนี้มีความถูกต้องสมบูรณ์ตามหลักวิชาการ และขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ช่วยตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย รวมถึงกลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ที่ได้ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กุลวรินทร์ สีราชระคานนท์, และสมบัติ เดชบำรุง. (2568). การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนขนาดเล็กเขตตลิ่งชัน สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารชมรมบัณฑิตศิลป์*, 3(2), 54-67.
- เจษฎากร ชนะพันธ์, และนันทิยา น้อยจันทร์. (2567). แนวทางการบริหารสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในภาวะปกติใหม่ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 25(2), 870-881.
- ชญ วังษ์จินดา, สาธกา ตาลชัย, และสุวัฒน์พงษ์ ร่มศรี. (2568). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 3(1), 268-277.
- พีรพันธุ์ พีรพิชญกุล. (2567). *การจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต]*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- พระเจดน์ เจตโน (เกิดแป้), พระครูสังฆรักษ์ณจักรกฤษณ ฐิริปณโณ (กัตย้ง), และณัฐนิชา ปญญนิภา. (2567). แนวทางการส่งเสริมคุณภาพสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 11(8), 345–358.
- ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580. (2561, 8 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนพิเศษ 282 ง, หน้า 34.
- รังสรรค์ เนตรศิริ. (2565). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการเสริมสร้างจริยธรรมดิจิทัลในโรงเรียน. *วารสารบริหารการศึกษาและพัฒนา*, 8(2), 90–102.
- วีระพงศ์ สว่างลาภ. (2565). *การจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุธน วงค์แดง. (2567). การจัดการห้องเรียนพหุวัฒนธรรม: แนวทางสู่การเรียนรู้ที่เสมอภาคและยั่งยืน. *วารสาร มจร พุทธโสธรปริทรรศน์*, 4(2), 189–203.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. (2567). *รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- หลี่ จื้ออวี, และจุลดิศ ศัญทัพ. (2568). ความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี. *สารครุศาสตร์ปัญญา*, 4(3).
- อรรถพล สังขวาสี. (2567). *การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา*. ครุบ้านนอกดอทคอม. <https://www.kroobannok.com/92177>.
- Astin, A. W. (1971). *Predicting academic performance in college: Selectivity data for 2,300 American colleges*. Free Press.
- Bautista, G., & Lopez-Costa, M. (2025). Smart learning spaces considering the integration of the pedagogical, environmental and digital dimensions: A systematic review. *Learning Environments Research*.
- Chang-Tik, C., Dharmaratne, A., Driskell, J., & Kumari, Y. (2024). A framework informing the interplay of physical, digital and social spaces in supporting an environment for active learning. *Asia Pacific Journal of Education*.
- Closs, L., Mahat, M., & Imms, W. (2022). Learning environments' influence on students' learning experience in an Australian Faculty of Business and Economics. *Learning Environments Research*, 25, 271–285.
- Fraser, B. J. (2023). The evolution of the field of learning environments research. *Education*.

- García-Rodríguez, M. P., Conde-Vélez, S., Delgado-García, M., & Carmona Márquez, J. (2024). Learning environments in compulsory secondary education (ESO): Validation of the physical, learning, teaching and motivational scales. *Learning Environments Research*, 27(1), 53–75.
- Heinz, M., Mc Daid, R., & Keane, E. (2025). The essential role of teacher diversity in creating equitable and inclusive learning environments: An interdisciplinary conceptual framework. *Learning Environments Research*, 28(3), 387–407.
- Lee, S. (2024, April 24). *3 Types of Learning Environments*. Western Governors University. <https://www.wgu.edu/blog/3-types-learning-environments2111.html>.
- Madulid, A., Lotilla, J., Agot, K., Rupil, G., Cabalhin, J., Agustin, L., & Pondang, K. A. (2025). The relationship between learning environment and self-efficacy among senior high school students. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*, 9(2), 1819–1832.
- Moos, R. H. (1979). Evaluating classroom learning environments. *Studies in Educational Evaluation*, 6(3), 239–252.
- Repo, E., Aerila, J.-A., Tyrer, M., & Harju-Luukkainen, H. (2024). Multilingual learning environments in early childhood education in Finland. *Journal of Early Childhood Education Research*, 13(1), 221–248.
- Swanson, L. R., & Witte, A. L. (2022). *Optimal classroom learning environments* (NeMTSS Research Brief). University of Nebraska-Lincoln; Nebraska Department of Education.
- Walberg, H. J. (1986). Synthesis of research on teaching. In M. C. Wittrock (Ed.), *Handbook of research on teaching* (3rd ed., pp. 214–229).
- Waxman, H. C., Alford, B. L., & Teague, M. E. (2024). Evaluating and improving classroom learning environments. *Learning Environments Research*, 27(1), 45–62.
- Weinstein, C. S., & Mignano, A. J., Jr. (1993). *Elementary classroom management: Lessons from research and practice*. McGraw-Hill.